

9449 - زاكات بىلەن سەدىقەنىڭ ئارىسىدىكى پەرق توغرىسىدا

سۇئال

زاكات بىلەن سەدىقەنىڭ ئارىسىدا قانداق پەرق بار؟ بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

تەپسىلىي جاۋاب

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى بولغان ئاللاھقا خاستۇر. پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرى ۋە ساھابىلىرىغا ئاللاھ تائالانىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

زاكات دېگەن سۆز: ئۆستۈرۈش، گۈللىتىش، بەرىكەت ۋە پاكلاش دېگەندەك مەنالارنى بىلدۈرىدۇ. [لسانۇل ئەرەب] ناملىق ئەسەر 14-توم 358-بەت ۋە "پەتھۇل قەدىر" ناملىق ئەسەر 2-توم 399-بەتكە قارالسۇن].

سەدىقە دېگەن سۆز: راستچىلىق دېگەن سۆزدىن ئېلىنغان، چۈنكى سەدىقە قېلىش دېگەنلىك سەدىقە قىلغۇچىنىڭ ئىمانىدا راستچىل ئىكەنلىكىنىڭ ئىسپاتىدۇر. [پەتھۇل قەدىر] ناملىق ئەسەر 2-توم 399-بەتكە قارالسۇن].

بۇ سۆزلەرنىڭ شەرىئەتتىكى چۈشەندۈرۈلۈشى:

زاكات: شەرىئەت بايان قىلىپ بەرگەن بويىچە زاكاتقا ھەقلىق بولغان كىشىلەرگە زاكاتنىڭ تۈرلىرىدىن بېرىشكە تىگىشلىك بولغان نەرسىلەرنى بېرىش بىلەن ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

سەدىقە: شەرىئەت بېرىشكە بۇيرۇمىغان مالدىن خەيرى-ئېھسان قىلىش ئارقىلىق ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىشتۇر، بەزى ۋاقىتتا پەرز قىلىنغان زاكاتقىمۇ سەدىقە دېگەن سۆز ئېشىلىپتۇر.

زاكات بىلەن سەدىقەنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پەرقلەر:

1-زاكاتنى ئىسلام دىنى مەلۇم نەرسىلەرگە پەرز قىلدى، ئۇ نەرسىلەر: ئالتۇن، كۈمۈش، زىرائەت، مېۋە، تىجارەت ماللىرى، تۆگە، كالا، قوي قاتارلىق چارۋىلاردىن ئىبارەتتۇر.

ئەمما سەدىقە مەلۇم نەرسىلەردە بېكىتىلمىگەن بەلكى ئىنسان ئۆزى ياخشى كۆرگەن ھەرقانداق نەرسىنى سەدىقە قىلسا دۇرۇس بولىدۇ.

2-زاكاتتا مالنىڭ نىسابقا يېتىشى ۋە يىلنىڭ تولۇق ئۆتىشى شەرت قىلىنىدۇ، ماللاردىن چىقىرىلىدىغان زاكاتنىڭ مىقدارى بېكىتىلگەن.

سەدىقىدە مەلۇم ۋاقىت ۋە مالنىڭ مىقدارى شەرت قىلىنمايدۇ بەلكى قايسى ۋاقىتتا قانچىلىك مىقداردا سەدىقە قىلسا دۇرۇس بولىدۇ.

3-زاكاتنى ئاللاھ تائالا مەلۇم كىشىلەرگە بېرىشنى پەرز قىلدى، ئۇلارنىڭ غەيرىگە بېرىش توغرا بولمايدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ** تەرجىمىسى: **زاكات پەقەت پېقىرلارغا، مىسكىنلەرگە، زاكات خادىملىرىغا، دىللىرىنى ئىسلامغا مايىل قىلىش كۆزدە تۇتۇلغانلارغا، قۇللارنى ئازاد قىلىشقا، قەرزدارلارغا، ئاللاھنىڭ يولىغا، ئىبنى سەبىللەرگە بېرىلىدۇ، بۇ ئاللاھنىڭ بەلگىلىمىسىدۇر، ئاللاھ (بەندىلىرىنىڭ مەنپەئەتى) ئوبدان بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر.** [تەۋبە سۈرىسى 60-ئايەت]. يۇقىرىقى ئايەتتە بايان قىلىنغان سەككىز تۈرلۈك كىشىلەر بولسا زاكات بېرىلىدىغان كىشىلەردۇر.

سەدىقىنى بولسا ئايەتتە بايان قىلىنغان كىشىلەرگە ۋە ئۇنىڭدىن باشقا تۈردىكى كىشىلەرگە بەرسىمۇ بولىدۇ.

4-زاكات بېرىش پەرز بولۇپ مال-دۇنياسىنىڭ زاكىتىنى بېرىشتىن بۇرۇن ۋاپات بولۇپ كەتكەن كىشىنىڭ ۋارىسلىرى مىراس ئېلىشتىن ئىلگىرى پەرز قىلىنغان زاكاتنى ئايرىشى زۆرۈر بولىدۇ. بۇ ھەقتە "ۋەسىيەت ۋە مىراسخۇر" ناملىق بۆلۈمدە سۆزلەپ ئۆتتۇق.

سەدىقىدە بولسا زاكاتتا زۆرۈر بولغان ئىشلار كېرەك بولمايدۇ.

5-پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسىدە بايان قىلىنغاندەك زاكات بېرىشتىن باش تارتقان كىشى ئازابقا دۇچار بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئىمام مۇسلىم (987) ئەبۇ ھۈرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان سەھىھ ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ثَلَاثُونَ - كُؤْمُوش، مال-دۇنياغا ئىگە بولۇپ زاكات بەرمىگەن كىشىنىڭ مال-دۇنيالىرى قىيامەت كۈنى جەھەننەمنىڭ ئوتىدا قىزىتىلىپ شاپىلاق قىلىنىپ، ئۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشىنىڭ بىقىن ۋە پېشانىلىرى داغلىنىدۇ. ئەللىك مىڭ يىللىق مىقداردىكى قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ تائالا بەندىلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم قىلىپ بولغىچە بۇ ئازاب داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇ كىشىنىڭ يولى ياكى جەننەت تەرەپكە بولىدۇ ۋە ياكى جەھەننەم تەرەپكە بولىدۇ، چارۋا-ماللاردىن تۆگىگە ئىگە بولۇپ زاكىتىنى بەرمىگەن كىشىنى قىيامەت كۈنى چوڭ تۈز بىر مەيداندا ئۇنىڭ تۆگىلىرى سېمىز ھالەتتە كېلىپ دەسسەشكە باشلايدۇ، تۆگىلەر بىر-بىرىگە ئۇلۇنۇپ كېلىپ دەسسەشكە باشلايدۇ، ھەتتا ئەللىك مىڭ يىللىق مىقداردىكى قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ تائالا بەندىلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم قىلىپ بولغىچە بۇ ئازاب داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇ كىشىنىڭ يولى جەننەت تەرەپكە ۋە ياكى جەھەننەم تەرەپكە بولىدۇ. قويغا ئىگە بولۇپ زاكىتىنى بەرمىگەن كىشىنى قىيامەت كۈنى چوڭ تۈز بىر مەيداندا ئۇنىڭ قويللىرى سېمىز، مۇڭگۈزلۈك ھالەتتە كېلىپ تۇۋاقللىرى بىلەن دەسسەشكە ۋە مۇڭگۈزلىرى بىلەن ئۇسۇشكە باشلايدۇ، قويلارنىڭ**

ئارىسىدا مۇڭگۈزى يوق ياكى ئاقساق-چولاق، ئۇرۇقلىرى بولمايدۇ، قويلار بىر-بىرىگە ئۇلۇنۇپ كېلىپ دەسسەپ-ئۇسۇشكە باشلايدۇ، ھەتتا ئەللىك مېڭ يىللىق مىقداردىكى قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ تائالا بەندىلەرنىڭ ئارىسىدا ھۆكۈم قىلىپ بولغىچە بۇ ئازاب داۋاملىشىدۇ، ئاندىن ئۇ كىشىنىڭ يولى جەننەت تەرەپكە بولىدۇ ۋە ياكى جەھەننەم تەرەپكە بولىدۇ.... [مۇسلىم رىۋايىتى].

سەدىقىدە بولسا، سەدىقە بەرمىگەن كىشى ئازابلانمايدۇ.

6-زاكاتنى تۆت مەزھەپ ئۆلىمالىرىنىڭ قارىشى بويىچە ئاتا-ئاتا، بوۋا-مومىلىرىغا، بالا-چاقا، نەۋر-چەۋىرلىرىگە بېرىشكە بولمايدۇ.

سەدىقىنى بولسا ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە بەرسە دۇرۇس بولىدۇ.

7-زاكاتنى بايغا ۋە كەسىپ قىلالايدىغان، ئىشلىيەلەيدىغان كىشىگە بەرسە بولمايدۇ.

ئۆبەيدۇللاھ ئىبنى ئۇدەي مۇنداق دەيدۇ: ۋىدالىشىش ھەججىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام زاكات ماللىرىنى تەقسىم قىلىۋاتقاندا، ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ زاكات ماللىرىدىن بېرىشنى تەلەپ قىلغان ئىككى كىشى ماڭا مۇنداق دېگەن: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن زاكات ماللىرىدىن بېرىشنى تەلەپ قىلساق، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنىڭ باش-ئايىغىمىزغا تەكشى قاراپ چىقىپ، بىزنىڭ ئىشلىيەلەيدىغىنىمىزنى كۆرۈپ: **خالىساڭلار ئىككىڭلارغا زاكات ماللىرىدىن بېرىمەن، باينىڭ ۋە كەسىپ قىلالايدىغان، ئىشلىيەلەيدىغان كىشىلەرنىڭ زاكاتىنى ھەققى بولمايدۇ،** دېدى. [ئەبۇ داۋۇت رىۋايىتى 1633-ھەدىس. نەسائى رىۋايىتى 2598-ھەدىس. ئىمام ئەھمەد ۋە باشقا ئۆلىمالار بۇ ھەدىسنى سەھىھ دېگەن. "تەلخىسىل ھۇبىر" ناملىق ئەسەرنىڭ 3-تومى 108-بېتىگە قارالسۇن].

سەدىقىنى بولسا بايغا ۋە كەسىپ قىلالايدىغان، ئىشلىيەلەيدىغان كىشىگە بەرسە بولىدۇ.

8-زاكاتتا زاكاتنى شۇ يۇرتنىڭ بايلىرىدىن ئېلىپ، كەمبەغەللىرىگە بېرىش ئەڭ ياخشىدۇر. بەلكى كۆپچىلىك ئۆلىمالار، زاكاتنى بىر يۇرتتىن يەنە بىر يۇرتقا سەۋەبىسىز يۆتكەشنى توغرا بولمايدۇ دەپ قارايدۇ.

سەدىقىنى بولسا يىراق-يېقىن ھەممە جايدا يۆتكەسە بولىدۇ.

9-زاكاتنى كاپىرغا ۋە مۇشرىككە بېرىش توغرا بولمايدۇ.

سەدىقىنى بولسا كاپىرغا ۋە مۇشرىككە بەرمىسۇ بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: **وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا** تەرجىمىسى: **ئۆزى موھتاج تۇرۇقلۇق، مىسكىنگە، يېتىمگە ۋە ئەسىرگە تائام بېرىدۇ.** [سۈرە ئىنسان 8-ئايەت].

ئىمام قۇرتۇبىي رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "ئىسلام دىيارىدىكى ئەسەرلەر مۇشرىكتىن ئىبارەتتۇر".

10-مۇسۇلمان كىشى زاكاتنى ئۆزىنىڭ ئايالىغا بەرسە توغرا بولمايدۇ. بۇ توغرىدا ئىبنى مۇنزىر رەھىمەھۇللاھ ئۆلىمالارنىڭ بىرلىكىنى نەقل قىلغان.

ئەمما سەدىقنى بولسا ئايالىغا بەرسىمۇ دۇرۇس بولىدۇ.

يۇقىرىدا بايان قىلىنغانلىرى زاكات بىلەن سەدىقەنىڭ ئارىسىدىكى بەزى پەرقلەر.

سەدىقە دېگەن سۆز ياخشىلىق يوللىرىنىڭ ھەممىسىگە ئېشىلتىلىدۇ. ئىمام بۇخارى رەھىمەھۇللاھ ئۆزىنىڭ سەھىھ كىتابىدا مۇنداق دەيدۇ: "ھەرقانداق ياخشىلىق سەدىقەدۇر" دېگەن بۆلۈمدە، جابىر رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە، پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: **ھەر قانداق ياخشىلىق سەدىقىدۇر.**

ئىبنى بەتتال رەھىمەھۇللاھ مۇنداق دەيدۇ: "بۇ ھەدىس ئىنساننىڭ قىلغان ۋە سۆزلىگەن ياخشى ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى ئۇ كىشى ئۈچۈن سەدىقە بولۇپ يىزىلىدىغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ".

ئىمام نەۋەۋىي رەھىمەھۇللاھ: "پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ: **ھەر قانداق ياخشىلىق سەدىقىدۇر** دېگەن سۆزى ئۇ ياخشىلىقنىڭ ھۆكۈمى پەزىلەتتە سەدىقنىڭ ھۆكۈمىگە ئوخشاش دېمەكتۇر، دەيدۇ".

ئاللاھ تائالا ھەممىدىن ياخشى بىلگۈچىدۇر.